

Vidovi strategijskih dejstava

O vidovima strategijskih dejstava kao i o vidovima dejstava uopšte, u nas, a i inače, postoje dosta neujednačena mišljenja i stavovi. To se odnosi kako na njihovo pojmovno određenje i razlikovanje od ostalih kategorija oružane borbe, tako i na njihov međusobni odnos i uslove primene. Stoga je prilikom razmatranja problematike vidova strategijskih dejstava nužno prethodno videti što pod tim podrazumevamo, a onda sagledati njihove međusobne veze i odnose, i moguće uslove njihove primene u oružanoj borbi u ONOR-u.

U osnovi, u savremenoj vojnoj teoriji i ratnim doktrinama u svetu, posebno u nas, prihvaćeno je stanovište da su vidovi dejstava osnovni načini vođenja oružane borbe, odnosno načini angažovanja i upotrebe oružanih snaga u celini ili njihovih delova, koji se međusobno razlikuju prema ciljevima i načinu postupanja u borbi. U tom smislu, osnovni vidovi dejstava su napad i odbrana, koji, zavisno od snaga, upotrebljenih sredstava i prostora (kopno, more, vazduh), mogu imati veoma različite karakteristike. Svaki od vidova može biti primenjen u taktičkim, operativnim i strategijskim razmerama, što zavisi od angažovanih snaga, sredstava i cilja.

Zavisno od toga, može se govoriti o vidovima strategijskih dejstava i vidovima borbenih dejstava. Prvi podrazumevaju strategijski napad i strategijsku odbranu, a drugi napad i odbranu operativnih i taktičkih razmera. Pri tome je nužno, što je veoma značajno za naša daljnja razmatranja, jasno istaći da u savremenim uslovima, posebno u uslovima ONOR-a, nema »čistog« napada i »čiste« odbrane. Samo bi dejstva najnižih taktičkih jedinica mogla imati takav karakter. To je uslovljeno savremenim razvojem sredstava ratne tehnike i izmenjenim ukupnim uslovima vođenja oružane borbe, a u nas i organizacijom i doktrinom upotrebe naših oružanih snaga. To znači da i napad i odbrana, posebno operativnih i strategijskih razmera, predstavljaju svojevrsnu kombinaciju i složen splet napadnih, odbrambenih i drugih dejstava.

Kada se radi o vidovima strategijskih dejstava, pod tim podrazumevamo način strategijskog angažovanja, ili strategijsku upotrebu oružanih snaga u celini, ili njihovih strategijskih grupacija na celom

ratištu, ili delu ratišta. Vidovima strategijskih dejstava realizuju se strategijski ciljevi oružane borbe u ratu u celini, ili u pojedinim periodima rata.

Polazeći od navedene opšte definicije vidova strategijskih dejstava, može se dati definicija svakog posebno. Pod strategijskom odbranom podrazumeva se način strategijskog angažovanja oružanih snaga u celini, ili strategijskih grupacija, čiji je cilj slamanje strategijskog napada i ofanzivne moći agresora, i stvaranje uslova za prelazak naših snaga u strategijski napad. Pod strategijskim napadom podrazumeva se način strategijskog angažovanja oružanih snaga u celini, ili strategijskih grupacija, čiji je cilj razbijanje ili uništenje glavnih snaga i grupacija agresora na ratištu, ili pojedinim vojištima, a kada to uslovi omogućavaju, i izbacivanje agresora sa naše teritorije i akvatorije.

Za pojmovno određenje vidova strategijskih dejstava značajno je njihovo razlikovanje u odnosu na oblike borbenih dejstava, pre svega operacije strategijskog značaja, kao i njihov odnos prema oblicima oružane borbe.

I u teoriji i u praksi, posebno u školskim uslovima, ponekad se vidovi strategijskih dejstava, odnosno strategijski napad i strategijska odbrana, poistovećuju sa napadnom ili odbrambenom operacijom strategijskog značaja. Pri tome se polazi od razmera i ciljeva koji su u oba slučaja označeni kao strategijski. Mislim da bi ovo gledište bilo teže prihvatljivo i ono se ne može dovoljno opravdati valjanim argumentima. Operacije su, bez obzira na razmere i cilj, konkretan oblik borbenih dejstava i one su opredeljene konkretnim ciljevima, snagama, sredstvima, prostorom i vremenom. S druge strane, vidovi strategijskih dejstava su, po pravilu, znatno širi. Oni obuhvataju, najčešće, niz raznovrsnih operacija, bojeva i borbi i drugih borbenih dejstava i radnji, povezanih zajedničkim ciljem, a izvode se na velikom prostoru i duže vremena. Najčešće podrazumevaju način i cilj dejstava oružanih snaga u celini.

Insistiranjem na razlikovanju vidova strategijskih dejstava i operacija strategijskog značaja, ne negira se i mogućnost njihovog podudaranja. Takva podudarnost je mogućna u uslovima kada bi agresijom bilo zahvaćeno jedno vojište ili deo ratišta, i u uslovima dejstava na prostorno odvojenim vojištima. U tim uslovima, ali samo u tim, strategijska odbrana ili napad u celini, ili najvećim delom, podudaraju se sa odbrambenom, odnosno napadnom operacijom strategijskog značaja.

Prema tome, razlika između vidova strategijskih dejstava i oblika borbenih dejstava je nesporna, iako se i u jednom i u drugom

slučaju radi o stratezijskim kategorijama. Dok je kod stratezijskih operacija, kao najvišeg oblika borbenih dejstava, suština u strukturi sadržaja i karakteristikama procesa borbe koje proističu iz načina organizovanja strukture sadržaja, kod vidova stratezijskih dejstava je primaran onaj cilj koji se u konkretnim uslovima i sa konkretnim odnosom snaga želi postići.

Oblici oružane borbe (kombinovani, frontalni i partizanski) stratezijske su kategorije najvišeg reda i njima se obuhvata oružana borba u celini. Pojedini oblici mogu biti dominantni za sve vreme rata, ili se primenjuju naizmenično, transformišući se jedan u drugi kao proces bez ikakvih šablona i oštih razgraničenja. Što se transformacije tiče, ona se odnosi i na vidove stratezijskih dejstava. Ali, za njih je karakteristično da mogu biti primenjeni u svakom od navedenih oblika oružane borbe. Naravno, vidovi stratezijskih dejstava ne ispoljavaju se na isti način u svakom obliku oružane borbe, već odražavaju bitne karakteristike odgovarajućeg oblika oružane borbe u kojem se primenjuju. Osim toga, i odnosi među vidovima uspostavljaju se na specifičan način u svakom obliku oružane borbe posebno.

U savremenim uslovima vođenja oružane borbe, posebno u uslovima ONOR-a, sve više se brišu oštre granice između napadnih i odbrambenih dejstava. U tom smislu stratezijska odbrana i stratezijski napad predstavljaju svojevrsnu kombinaciju napadnih i odbrambenih dejstava, pri čemu jedna ili druga mogu biti preovlađujuća, što će opredeljivati i vid stratezijskih dejstava.

Po svom sadržaju i karakteristikama, vidovi stratezijskih dejstava će uvek predstavljati kombinovanje odbrambenih i napadnih dejstava svih razmera, koja će po svojoj unutrašnjoj strukturi i sadržajima predstavljati složen splet naizmeničnih i istovremenih borbenih dejstava sačinjenih od odbrambenih, napadnih, protivdesantnih i drugih operacija, bojeva i borbi, protivudara, protivnapada, prepada, zaseda, susretnih bojeva i borbi, diverzantskih dejstava i drugog.

Odnos između stratezijske odbrane i stratezijskog napada u oružanoj borbi u ONOR-u gubi klasična obeležja odnosa ta dva vida stratezijskih dejstava u prošlosti, kao i u nekim savremenim doktrinama. To je uslovljeno ciljem i karakterom rata koji bismo vodili na sopstvenoj teritoriji, organizacijom i mogućnostima naših oružanih snaga i aktivnim učešćem i doprinosom svih subjekata sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite u vođenju oružane borbe. Oružana borba vodi se istovremeno na celom jugoslovenskom

ratištu, odnosno na delovima zahvaćenim agresijom. To znači da bi u svim uslovima, bilo da se radi o strategijskoj odbrani ili strategijskom napadu, celokupne snage agresora na našem ratištu, ili njihov najveći deo, bile izložene intenzivnim dejstvima naših oružanih snaga.

Strategijskim napadom obezbeđuje se isterivanje agresora sa naše teritorije i konačna pobeda nad njim. Međutim, to ne znači da strategijska odbrana ima manji značaj. Njenim uspešnim izvođenjem stvaraju se uslovi za prelazak u strategijski napad. Prema tome, strategijski ciljevi perioda rata ili rata u celini mogu se postizati i strategijskim napadom i strategijskom odbranom.

Primena konkretnog vida strategijskih dejstava zavisi od vrste agresije, snaga i postupaka agresora, raspoloživih sopstvenih snaga, opšteg i posebnog odnosa snaga, perioda rata i konkretne vojno-političke situacije na našem ratištu. Strategijska odbrana dolazi više do izražaja u težim uslovima agresije i pri nepovoljnijem odnosu snaga, osobito u početnom periodu rata, a strategijski napad pri povoljnijem odnosu snaga i u daljem toku rata. Uvek se polazi od toga da se primeni onaj vid kojim se, u konkretnim uslovima, uspešnije realizuju ciljevi perioda rata ili rata u celini.

Strategijska odbrana može se izvoditi u različitim uslovima: u uslovima iznenadnog otpočinjanja agresije ili bez iznenađenja; kada je agresijom zahvaćen deo, ili celo jugoslovensko ratište; u uslovima povoljnijeg, nepovoljnog ili izrazito nepovoljnog početnog odnosa snaga; u početnom periodu i u daljem toku rata, i u različitim oblicima oružane borbe.

U uslovima kada je agresijom zahvaćen deo ratišta i pri povoljnijem početnom odnosu snaga, cilj strategijske odbrane može biti da se, osloncem na povoljne zemljišne objekte i masovno zaprećavanje, najupornijom i odsudnom odbranom od same granice, uz najmanje gubljenje prostora, slomi napadna moć agresora i stvore uslovi za što brži prelazak u strategijski napad. U suprotnom slučaju, tj. u uslovima kada je agresijom jednovremeno zahvaćen veći deo, ili celo jugoslovensko ratište i pri nepovoljnijem početnom odnosu snaga — cilj strategijske odbrane može biti da se veštím korišćenjem zemljišta, elastičnom i aktivnom odbranom po pravcima i na većoj dubini ratišta, zatim, veštím kombinovanjem odbrambenih i napadnih borbenih dejstava svih razmera — postepeno i u vremenski dužem periodu lomi ofanzivna moć agresora, da mu se nanose što veći gubici i na taj način stvaraju uslovi za prelazak u strategijski napad. U izrazito nepovoljnim uslovima, cilj strategijske odbrane može biti da se, veštím korišćenjem zemljišta

i elastičnim odnosom prema prostoru, razvuku snage agresora na što većem prostoru i da mu se nametne strategija iznuravanja i dugotrajnog rata, čime se obezbeđuje masovno i neprekidno uništavanje snaga agresora na velikom prostoru, postepeno menjanje odnosa snaga i prelazak u strategijski napad.

Strategijska odbrana može trajati duže ili kraće, što zavisi od vrste agresije, angažovanih snaga i sredstava agresora, odnosa snaga na ratištu ili pojedinim vojištima, početnih rezultata jedne i druge strane, tokova međunarodne situacije i drugih uslova. Mogućnost različitog trajanja strategijske odbrane nije u suprotnosti sa težnjom da se u što kraćem vremenu slomi ofanzivna moć agresora i stvore uslovi za brz prelazak u strategijski napad. Međutim, to će zavisiti od stepena početne inicijative agresora i određenih prednosti koje može imati u nekim, pre svega ofanzivnim sredstvima ratne tehnike. Stoga će često biti nužno da se postepeno, sistematski i u dužem vremenskom periodu, lomi napadna moć agresora, menja odnos snaga, nameće sopstvena inicijativa, oblici i načini vođenja oružane borbe i da se tako stvaraju uslovi za prelazak u strategijski napad.

Strategijski napad, kao i odbrana, može se izvoditi u različitim uslovima: pri povoljnijem odnosu snaga, kada je agresijom zahvaćen deo ratišta, i posle brzog slamanja ofanzive agresora; pri nepovoljnijem odnosu snaga, kada je agresijom zahvaćeno celo ratište, ili njegov najveći deo, i posle postepenog slamanja ofanzivne moći agresora; pri izrazito nepovoljnom odnosu snaga, kada su naše oružane snage, ili njihov najveći deo, prisiljene da pređu na partizanski oblik oružane borbe.

Kada je agresijom zahvaćen deo ratišta i pri povoljnijem početnom odnosu snaga, cilj može biti da se, posle uspešne strategijske odbrane i relativno brzog slamanja ofanzive agresora, brzim i energičnim strategijskim napadom naših oružanih snaga, u što kraćem vremenu, razbiju glavne snage agresora i što pre izbace sa naše teritorije. Kada je agresijom zahvaćeno celo jugoslovensko ratište, ili njegov najveći deo, i pri nepovoljnijem početnom odnosu snaga, cilj može biti da se, posle uspešne odbrane i postepenog slamanja ofanzivne moći agresora, uspešnog razvlačenja njegovih snaga na širokom prostoru i nametanja vlastite inicijative — postepenim prelaskom u strategijski napad i razvijanjem ofanzivnih dejstava širokih razmera u zahvatu fronta i na privremeno zaposednutoj teritoriji, u vremenski dužem periodu, iscrpljuju i uništavaju snage agresora, prisiljavajući ga na odbranu zaposednutog prostora i angažovanje velikih snaga, čime se stvaraju uslovi za prelazak u konačnu ofanzivu.

U izrazito nepovoljnim uslovima, posebno u uslovima kada bismo bili prisiljeni da pređemo na pretežno partizanski oblik oružane borbe, cilj može biti da se, razvijanjem ofanzivnih partizanskih dejstava najširih razmera na celokupnoj privremeno zaposednutoj teritoriji, agresor postepeno i sistematski iscrpljuje i uništava, vodeći dugotrajan i iscrpljujući rat, bez izgleda na uspeh, čime se postepeno stvaraju uslovi za promenu oblika oružane borbe i prelazak u konačni strategijski napad radi izbacivanja agresora sa naše teritorije.

Prelazak oružanih snaga u strategijski napad vezan je za preuzimanje strategijske inicijative na većem delu ratišta ili ratištu u celini.

U svim uslovima izvođenja strategijske odbrane, napadna dejstva u zahvatu fronta, na privremeno zaposednutoj teritoriji i u vlastitoj pozadini, uzeto ukupno, predstavljaju osnovni način i sredstvo najpre za ograničavanje strategijske inicijative agresora, a zatim za nametanje vlastite strategijske inicijative. Uslovi za prelazak u strategijski napad stvaraju se postepeno, umešnim vođenjem strategijske odbrane i sistematskim razvijanjem dejstava svih razmera na celokupnoj teritoriji zahvaćenoj agresijom. Pri tome je važno obezbediti da od samog početka agresije i od same granice narasta naša ofanzivnost, i da se agresoru stalno nameće vlastiti način borbe, posebno na privremeno zaposednutoj teritoriji.

Sve to je u uskoj vezi s teorijom oblika oružane borbe u ONOR-u, koji su determinisani istim opštim i posebnim uslovima koji opredeljuju i vidove strategijskih dejstava. Ali, i oblici oružane borbe, sa svoje strane, utiču na oblik i sadržaj vidova dejstava, pre svega strategijskih.

Potpukovnik
MIŁORAD ĆENIĆ

Vidovi borbenih dejstava

Moj zadatak je bio da pripremim uvodno izlaganje o temi »Vidovi borbenih dejstava«. Moram da kažem da sam bio i još sam u dilemi kako da pristupim toj temi, jer vidovima borbenih dejstava